

Роман Костик

доктор фіз.-мат. наук,
член кореспондент НАН України,
головний науковий співробітник
ГАО НАН України, м. Київ

Згідно з Біблією та біблійною хронологією *перша єврейська Пасха (що значить “пройти мимо”)* відбулася *вечері 14 Нісана 1513 року до н.е.* (Вихід 12:5-8). Оскільки ізраїльтяни в той час користувалися місячним календарем, то дата 14 Нісана припадає на перший повний Місяць після дня весняного рівнодення (коли проміжок часу від сходу до заходу Сонця триває 12 годин). Пасха — це найбільше свято для євреїв, яке нагадує їм, що знак крові на одвірках їхніх домівок захистив їх (вірніше їхніх діточок) від смерті, коли вони були ще рабами в Єгипті. Тієї ж ночі єгипетський фараон дозволив ізраїльтянам покинути країну. Вони звільнились від рабства. Згідно з законом Мойсея, що подію ізраїльтяни повинні були відмічати щороку (Левіт 23:4-5).

А коли відбулася перша християнська Пасха? Вечері у п'ятницю 14 Нісана 33 року н.е. (про дати поговоримо трохи пізніше) *Ісус Христос* разом з 12 своїми першими учнями (апостолами) зібрались у верхній кімнаті на околиці Єрусалима на щорічне святкування єврейської Пасхи (Луки 22:8-12, Матвія 26:20). Після того, як один із апостолів, який згідно з Біблією (Матвія 26:14-15, 47-49) його зрадив, — Іуда Іскаріот через деякий час покинув приміщення, Христос розпочав, як її пізніше назвали, *Вечерю Господню* (1 Коринтян 11:24). Це була остання вечеря Христа з його вірними учнями напередодні його смерті. Саме що подію — Вечерю Господню заповідав Ісус Христос відмічати своїм послідовникам: “Це чиніть на спомин про мене!”

(Луки 22:19). Згідно з Біблією, це єдина подія, яку повинні відмічати християни. Пізно ввечері цього ж дня Ісуса Христа схопили, віддали на тортури, а після обіду в п'ятницю (в євреїв день починається із заходом Сонця і триває до наступного заходу Сонця, а відлік годин — від моменту сходу Сонця) він прийняв мученицьку смерть (Луки 23:44, 46). Згідно з Біблією (Матвія 28:1,5,6) на третій день в неділю він воскрес. Саме пролита кров Ісуса і його жертвенна смерть уможливила всім людям, які виявлятимуть віру, мати надію на вічне життя (Ефесян 1:7, Івана 3:16).

Повернімося до дати цієї Пасхи. Звідки випливає, що вона відбулася саме в п'ятницю 14 Нісана 33 року н.е.? Згідно з Іоанном 19:31 день смерті Ісуса був “днем Приготовлення”, а наступний за ним — субота. І не просто субота, а “Великдень тієї суботи”. Згідно з законом Мойсея (Левіт 23:5-7), незалежно від дня тижня, 15 Нісана — свято. Якщо цей день випадав на суботу, то її називали подвійною суботою або великою суботою. Отже звідси однозначно випливає, що похорони Христа відбулись у п'ятницю 14 Нісана. А як встановити рік? Знову звернімося до Біблії. З віршів Луки 3:1, 21, 22 випливає, що Ісус хрестився і власне став Христом або Месією в “п'ятнадцятий рік панування Тиверія кесаря”. Враховуючи, що правління кесаря Тиверія почалося у 14 році н.е., приходимо до висновку, що Ісус Христос почав проповідувати в 29 році н.е. (14р.+15р.).

Нам залишилося встановити, *як довго тривало служіння Христа*. Тут

нам допоможе Данило 9:24-25, де наведені пророчі слова про дату появи Месії, а саме через $(7+62) \times 7$ років після того, як буде виданий наказ про відбудову Єрусалиму. А з віршів Данила 9:26-27 випливає, що служіння Христа буде тривати 7×0.5 років. Саме в середині “семидесятої семилітки”, Месія припинить “жертву та жертву хлібну”, тобто своєю жертвенною смертю відмінить закон *Мойсея*. Отже, служіння Ісуса як Месії тривало три з половиною роки (більше про це пророцтво можна прочитати в книзі “Внимайте пророцтву Даниїла”, 1999, Бруклін, Нью-Йорк, США). Воно почалося восени 29 року н.е., а закінчилось навесні 33 року н.е. Отже, Вечеря Господня, смерть Ісуса Христа і його похорони відбулись у п'ятницю 14 Нісана 33 року н.е. Додамо, якщо звернутись до віршів Неємії 2:1-9, то прочитаємо, що наказ про відбудову Єрусалиму персидський цар *Артаксеркс* видав у 20 рік свого правління. Історики вказують, що Артаксеркс став царем в 475 році до н.е. Тоді 20-й рік його правління припадає на 455 рік до н.е. Відрахувавши від цієї дати 483 роки $((7+62) \times 7)$, приходимо до 29 року н.е., року, коли Ісус хрестився і став Месією, що збігається з вищенаписаним (зауважимо, що при переході до нової ери не було “нульового” року).

І ще про одну дату: рік народження Ісуса. Тут нам допоможе вірш Луки 3:23. Ісус Христос починав своє служіння, коли йому було 30 років. Беручи до уваги, що це було в 29 році н.е., неважко вирахувати, що він народився в 2 році до н.е. Точношої дати (місяць та день) в Біблії не наведено.

Перші християни впродовж декількох століть відмічали саме смерть Христа 14 Нісана. Їх ще називали квартодесиманами, що значить "чотирнадцятники". Але багато що змінилось на початку четвертого століття, коли при імператорі *Константині* християнство стало державною релігією Римської імперії. А на Нікейському соборі в 325 році було прийнято рішення відмічати не день смерті Христа, як про це написано в Біблії, а день його воскресіння: в першу неділю після першого повного місяця, який випадає після весняного рівнодення.

Як обчислюють дату Пасхи, і чому Західна Церква та Східна Церква відзначають цю подію в різні дати?

Про все це (і не тільки) досконало і дуже чітко викладено в науково-популярному виданні відомого українського астрофізика, проф. *І.А. Климшина* "Основи Пасхалії" (видавництво "Нова Зоря", Івано-Франківськ, 2005). Ми скористаємось деякими результатами обчислень, які там наведені.

Проблема, а скоріше незручності в обчисленні дати Пасхи зумовлені тим фактом, що дата Пасхи "прив'язана" до місячного календаря, а ми користуємось сонячним. Місяць повторює свій зовнішній вигляд через кожні 29,5306 доби, а тривалість сонячного (астрономічного) року становить $T_1 = 365,2422$ доби. Як бачимо, ці два числа

неспівмірні: в році не "вкладається" ціле число місяців. Не вдається побудувати й ідеальний сонячний календар з цілим числом діб. Починаючи з 45 року до н.е. і до 1582 р., ми користувались юліанським сонячним календарем. Середня тривалість року в цьому календарі дорівнювала $T_2 = 365,2500$ доби. Порівнюючи числа T_1 та T_2 , ми бачимо, що "юліанський рік" на 0,0078 доби довший за "астрономічний рік". Кожні 128 років ця різниця досягає цілої доби.

У 1582 р. юліанський календар був реформований і замінений на точніший — григоріанський. Середня тривалість року в григоріанському календарі становить $T_3 = 365,2425$ доби, що тільки на $T_3 - T_2 = 0,0003$ доби (близько 26 с) перевищує тривалість "астрономічного року". Здавалось би, все приведено у відповідність. Однак, Східна Церква продовжує свої свята відмічати за юліанським календарем. Нині весняне рівнодення в юліанському календарі припадає аж на 3 квітня григоріанського календаря. Звідси і розходження. Крім того, якщо єврейська Пасха припадає на неділю, й за датою збігається з православною, то остання переноситься на наступну неділю.

Повернімося до дати єврейської Пасхи. Середня тривалість року в єврейському календарі становить $T_4 = 365,2468$ доби, що на 0,0046 доби перевищує тривалість "астрономічного року". Кожні 232 роки ця різниця досягає однієї доби. Оскільки цей календар був запроваджений близько 500 р. н.е., то в наш час дата весняного рівнодення в єврейському календарі припадає на 26 березня григоріанського календаря.

Здається, ми маємо всі необхідні відомості для обчислення дати Пасхи.

Спробуємо це зробити для 2009 року. Весняне рівнодення настає 9 квітня в четвер. Отже, єврейська Пасха припадає на 9 квітня в четвер, католицька — 12 квітня в неділю. На цю ж дату мала припасти і православна Пасха. *Але церкви керуються не реальною астрономічною датою повного Місяця, а заздалегідь обчисленою, використовуючи той факт, що кожні 19 років ті самі фази Місяця припадають на ті самі дати місяців. Але ці періодичності не ідеально точні.*

В наш час у цій таблиці, яку використовує Східна Церква, відповідний повний місяць припадає на понеділок 13 квітня, а отже Пасху відмічали в неділю 19 квітня, а Вечерю Господню — 9 квітня в четвер.

Пам'ятник "Писанка" в с. Братківці на Львівщині

